

Landbruks- og matdepartementet
Postmottak LMD
Postboks 8007 Dep
0030 OSLO
Norge

Vår saksbehandler
Anders Huus
+47 95 79 91 91

Vår dato
15.10.2024
Deres dato
29.08.2024

Vår referanse
24/00614-3
Deres referanse

Høring av forslag til forskriftsendringer som følge av overgang fra målprissystem til volummodell melk

Vi, Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag, viser til sluttprotokoll fra forhandlingsmøte 16. mai i jordbruksoppgjøret kapittel 4 om melkeproduksjon og ny prismodell. Vi vil understreke at regelverket som nå skal konkretiseres må bygge på føringene lagt i jordbruksavtalen. Fra denne vil vi spesielt trekke fram at:

- *«Partene er videre enige om at volummodellen er den prismodellen utenom målpris som best bidrar til forutsigbarhet i sektoren og gir mulighet for å gjennomføre en aktiv landbrukspolitikk som bygger opp om melkeproduksjonens viktige rolle for å nå landbrukspolitiske mål om matsikkerhet, verdiskaping og landbruk over hele landet.*
- *Partene er opptatt av at ny prismodell for melk ikke skal svekke konkurransen i industriledet når summen av markedsregulators rettigheter og plikter sees i en sammenheng.*
- *Partene legger til grunn at endringen i seg selv ikke skal føre til endrede priser til bonde, industri eller forbruker, men overgang til et mer markedsbasert prissystem vil gi noe større usikkerhet om prisutvikling og prisvariasjon enn målprismodellen har gitt.»*

Målprissystemet ble etablert i 1995 som følge av at landbruk var blitt en del av WTO-avtalen og importvernet måtte endres. De tidligere garanterte avtaleprisene, ga svært stor grad av forutsigbarhet. Forutsigbarhet ble også sterkt vektlagt ved etablering av målprissystemet. Dette skulle ivaretas gjennom tollvernet og de de markedsreguleringsmulighetene som var til disposisjon. **Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag mener forutsigbarhet for primærprodusentene må være et overordnet hensyn som må vektlegges tungt ved etablering av en volummodell for melk.**

Markedsreguleringen skal bidra til risikoavlastning for primærprodusenten, altså bonden. Markedsreguleringen gir bonden sikkerhet for at han eller hun får solgt det som produseres til en tilnærmet lik pris, uavhengig av markedssituasjonen, tid på året og hvor i landet han eller hun bor. Å produsere mat er langsiktige biologiske prosesser, og nettopp derfor er det vanskelig å gjøre raske tilpasninger av produksjonen etter svingninger i markedet. Virkemidlet er avgjørende for å håndtere bøndernes risiko med å produsere mat fra naturen til et svingende marked. De hyppige endringene i etterspørselen vi har sett for jordbruksvarer de siste årene, tydeliggjør behovet for velfungerende markedsreguleringsordninger.

Den norske bonden trenger velfungerende samvirker som kan fylle rollen som markedsregulator og bidra til å oppfylle jordbruksavtalen og derved målene i landbrukspolitikken. Det må være balanse mellom markedsregulators verktøy og plikter, for å sikre at markedsreguleringen fungerer.

Øvre prisgrense

I høringsforslaget er mulighetene for å benytte pris som virkemiddel mot markedet avskåret til to ganger i året. I tillegg er det sterke begrensninger for prisvariasjon i halvåret gjennom en øvre prisgrense på kun 5 prosent over planlagt engrospris. Vi minner om at både for kjøtt og egg er det øvre prisgrense på 10 prosent.

Som departementet selv skriver i høringsnotatet, fører bortfallet av eksportstøtte fra 2020 og nå et maksimalt kvantum for innlegging av varer på reguleringslager, til at reguleringsmulighetene for markedsregulator er begrenset. Dette tilsier større behov for å kunne variere pris for å balansere tilbud og etterspørsel. Vi minner om at det samlede prisuttaket ikke påvirkes av øvre prisgrense. Dersom man i en periode har behov for å ligge en del over gjennomsnittlig planlagt engrospris, må en i andre perioder ligge tilsvarende under.

En høyere øvre prisgrense enn i dag vil gi større mulighet til å håndtere prissvingninger i løpet av året. Det vil kunne redusere behovet for reguleringslagring og bidra til lavere reguleringskostnader i tråd med formålet om at markedsreguleringen skal skje til lavest mulig kostnad. Dette er viktige argumenter som klart taler for at øvre prisgrense økes fra 5 til 10 prosent

I høringsnotatet under overskrifta «Videre vurderinger» står det at «Departementet vil også vurdere om sesongsvingninger i større grad kan håndteres gjennom noe økt rom for prisvariasjon gjennom året.» Det kan virke som om departementet på dette punktet ikke i tilstrekkelig grad tar hensyn til partenes påpekning i sluttprotokollen om at «overgangen til et mer markedsbasert prissystem vil gi noe større usikkerhet om prisutvikling og prisvariasjon enn målprismodellen har gitt».

Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag ber departementet fastsette øvre prisgrense for mjølk til 10 prosent over planlagt engrospris slik det gjøres for andre produkter med denne type prismodell.

Departementet foreslår at nivået på øvre prisgrense knyttes opp mot forskrift om administrative tollavgiftsnedsettelse for landbruksvarer (FAT). Øvre prisgrense har betydning for markedsregulators mulighet for prisfastsettelse i volummodell melk og bør naturlig være en del av forskrift om volummodell melk. **Vi ber departementet ta en ny vurdering av hvilken forskrift øvre prisgrense skal fastsettes i.**

Maksimalt kvantum for innlegging av varer på reguleringslager

I forskriften legges det opp til å innføre separate kvantumsgrensener for fett- og proteinfraksjonene. Vi vil understreke at å knytte kvantumsgrensene opp mot fraksjoner og ikke enkeltprodukter, er viktig for å sikre tilstrekkelig fleksibilitet i hvilke konkrete varer som markedsregulator finner mest hensiktsmessig å legge inn på reguleringslager. Vi støtter også at grensene settes til et årlig innlagt kvantum. I høringsnotatet står det at den årlige sesongvariasjonen er beregnet for årene 2013-2022 og tilsvarer ca 74 mill. liter kumelk og mill. liter geitemelk. Vi har ikke forutsetninger for å gå detaljert inn i beregningen, men har forstått at det er et gjennomsnitt av disse årene. En gjennomsnittsberegning vil ikke ta høyde for at det i enkeltår er behov for å legge mer kvantum inn enn i et gjennomsnittså. **Vi foreslår at kvantumet fastsettes ut fra en beregning som tar utgangspunkt i gjennomsnittet for de 5 årene med høyest innlegging av varer på reguleringslager i 10-års perioden 2013-2022.**

Mottaksplikt og produksjonsfløteverdien

Det legges videre til opp til ubegrenset mottaksplikt på fløte og smør til pris fastsatt av Landbruksdirektoratet innenfor prisutjevningsordningen, samtidig som mulighetene for reguleringslagring av smør blir sterkt begrenset. Smør og fløte mottatt på mottaksplikt må da selges som fôr eller annen anvendelse i andre innenlandsmarkeder til en svært lav pris. Dette vil innebære en høy kostnad for melkeprodusentene, uten at markedsregulator gjennom pris har muligheter til å påvirke etterspørselen etter fett i markedet. Det var grunn til å stille spørsmål ved om det var riktig å pålegge Tine mottaksplikt av fløte i overskuddssituasjoner når muligheten for eksport med eksportstøtte forsvant. Det er enda større grunn til å stille spørsmål nå, når også muligheten for å legge fettfraksjoner inn på reguleringslager er begrenset til et maksimalt volum. Dette har vi også gitt innspill om i vårt høringssvar til forslag til endringer i Omsetningsrådets regelverk i forbindelse med overgang til volummodell melk.

Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag ber departementet fjerne mottaksplikten på fløte.

LMD viser i høringsnotatet til at de «ønsker imidlertid å vurdere om og hvordan det kan etableres et prissystem der prisen på fløte/melkefett i større grad tilpasses etterspørselen, og at prisen på fett i betaling til produsent og prisen på fløte levert på mottaksplikt når det er definert overskudd av melkefett i markedet, i større grad samsvarer enn den gjør i dag. I denne sammenheng må det også vurderes hvorvidt mottaksplikten for fløte fortsatt kan være ubegrenset når muligheten for innlegg av melkefett på reguleringslager får en volumbegrensning.» Dette arbeidet må iverksettes med sikte på endringer i løpet fra 1. juli 2025. I dette arbeidet må det også defineres hva som er en overskuddssituasjon dersom departementet ikke følger vårt forslag om å fjerne mottaksplikten på fløte.

Endringer i innfraktordningen

LMD varsler i høringsnotatet at de vil vurdere endringer i innfraktordningen for melk der alle industrielle meierier regnes som basismeierier. Det vil i så fall innebære at hele kostnaden med frakt fra bonde til meieri vil belastes bonden, mens det i gjeldende ordning er et spleiselag, hvor bonden tar den største delen, men hvor også industrien betaler noe. I gjeldende ordning betaler bonden fram til noteringspunkt, mens industrien betaler etter noteringspunkt. Transportkostnader etter noteringspunkt har historisk sett beløpet seg til 120-130 mill. kroner årlig. Ved flytting av basismeierier vil disse kostnadene i realiteten flyttes fra industrien til bonden. Dette må det tas hensyn til i vurderingen.

Med hilsen

Elektronisk godkjent, uten underskrift

Bjørn Gimming

Tor Jakob Solberg

Mottaker	Kontaktperson	Adresse	Post
Landbruks- og matdepartementet	Postmottak LMD	Postboks 8007 Dep	0030 OSLO